వినోద యాత్ర

ఆదివారం ఉదయం సుమారు ౭ గంటలకు—

శృంగవరపుకోట బస్సుస్టాండుకు వచ్చి బస్సు ఆగింది.

రోడ్డుధూళీ, కూలీల ఆక్రందనాలూ రేగి ఆగిన తర్వాత బస్సులోంచి దిగారు—హిష్టరీలెక్చరర్ అహోబలశాస్త్రి ఎం. ఏ. గారూ. మరి ఎనమండుగురు స్టూడెంట్సూ.

జోడాథెర్మోఫ్లాస్కులూ, రెండు సిగరెట్ టిన్నులూ, ఒక చేతిసంచీమాత్ర సహాయులైన వారి అవతరణం చూడగా 'సదరు' మానవులు ఏదో ఉత్సాహయాత్రకు బయలుదేరిఉంటారని తజ్ఞులు ఊహించగలరు.

పూర్వ దేవాలయాలు, శిలాశాసనాలు, శిల్ప విశేషం, క్షేత్రాలూ, అంటే అహోబలశాస్త్రిగారికి చాలా సరదా.

కాలేజీలో లెక్చరరుగా వచ్చి ఆట్టేరోజులు కాలేదు. పడుచువాడు. ఇంకా 'చదువులశాల' అనారోగ్యవర్తనంలో దించుకుపోనందువల్ల పాతఉపాధ్యాయుడి మొహం పడలేదు. చదువుకునేపిల్లలకు ఆయనవద్ద దొంగభయంగాని, దుర్వినయంగాని లేవు. చనువైన అన్నగారి దగ్గరలా ఉంటారు.

వారానికి ఒకటిగా-చుట్టుపట్లఉండే ప్రాచీనదేవాలయాలనూ, శిలాశిల్పాలనూ, సుందరపర్వతప్రదేశాలనూ, పిల్లలతో వినోదయాత్రగా వెళ్ళి చూడడం, పురాభారత వైభవాన్ని

వ్యాఖ్యానించడం శాస్త్రిగారికి పరిపాటి అయింది.

ఈవారం 'పుణ్యగిరి' ఎక్స్‌కర్షన్ వేసుకున్నారు.

"ముందుగతి కానవే చిలకా" అని తలకుచుట్టుకున్న ఉలెన్‌కంఫర్టు తీసి కేశవరావు పాడుతూ ఆవలించాడు

"ముందుగతి కేముంది? అదిగో ఎదురుగా అరవకాఫీశాల-పదండి" అన్నాడు వీరభద్రం. "ఒంద్రే కాలణా.... ఒరిడ్లీ.... అరకప్ కాఫీ" అని బిగ్గరగా వినపడుతున్నాయి.

"అరవం అరవం అంటూ ఎంతగా అరుస్తారోయ్"అంటూ మేష్టారు శిష్యగణంతో కాఫీశాలలో ప్రవేశించారు.

*　　*　　*

అరగంటలో కాఫీలు పూర్తి అయాయి.

శాస్త్రిగారు హోటలుపక్క కొట్లో తాజాగా కట్టిన కిల్లీ ఒకటి నములుతూ "ఏమోయ్, పెట్రోలు కొట్టించావూ" అన్నారు ఒక కాయుఓనరుదర్జాలో. "చిత్తం-రెడీ సార్" అన్నాడు ప్రకాశరావు డ్రైవరులాగ. అప్పుడే కంఠదఘ్నంగా 'టీ'తో నింపిన ఫ్లాస్కు మూతలుపెడుతూ

శాస్త్రిగారికి కాఫీహోటలును పెట్రోలు బంక్ అనడం సర్దా.

"అట్టే పెళ్లినడకలు నడవకండి. రానూపోనూ అయిదారు మైళ్ళు నడచి మళ్లా మధ్యాహ్నం బస్సుకు అందుకోవాలి— క్విక్ క్విక్" అంటూ నాలుగడుగులు ముందుకువేసి శుభ్రమైన 'గోల్డుఫ్లేక్' ఒకటి వెలిగించి అగ్రభాగాన్ని ధూమ్రవలయాలతో నింపారు శాస్త్రిగారు.

"అదిగో-మన వినోదయాత్రాస్పెషల్ తాలూకు ఇంజెన్ పొగలుగక్కుతూ బయలుదేరింది—గెట్ రెడీ" అంటూ కిల్లీ కొట్టులో చిల్లరలెక్క తెమలక యుద్ధంచేస్తూన్న కేశవరావు ఎట్టకేలకు బయలుదేరాడు.

"ఆల్‌రైట్!—అయితే ఇంజన్‌లోంచి మాత్రమే పొగ రావాలి. మిగతా పెట్టెల్లోంచి రాకూడదు" అంటూ శాస్త్రిగారు సిగరెట్‌టిన్నులు రెండూ హేండ్‌బాగ్‌లో పెట్టి దాచేశారు.

"కాని-ఒక్క ఇంజన్ ఎత్తుప్రదేశంలో లాగలేదుగనక వెనక్కాల రెండోయింజన్ కట్టడం చాలా ఉత్తమం" అని కేశవరావు పూర్వార్జితశ్వేతకాష్ఠం తీసి వెలిగించాడు

వినోదయాత్రాస్పెషల్ పొగలుగక్కుతూ బయలుదేరింది.

శివరాత్రికి పుణ్యగిరిలో గొప్ప తీర్థం జరుగుతుంది. జిల్లా నాలుగుమూలలనుంచీ యాత్రాపరులు వస్తూంటారు.

మోక్షలక్ష్మికి దగ్గరచుట్టాలైన బైరాగులు, జంగాలు, పురోహితులు-'ఆపిచ' వితంతువులూ,వచ్చి తీర్థానికి మాంచి నిండు కలిగిస్తారు.

శివరాత్రి వెళ్ళి ఆట్టేకాలం కాలేదు, బైరాగులు కంఠంలోతు పాతుకుని డబ్బులకోసం మహత్తు చూపే గోతులూ, అడవి అంతటా ప్రతిచెట్టుకిందా కనబడే 'యాత్రికుల' వంటపొయ్యిలూ, మంచంమిఠాయి దుకాణాలకోసం నరికి పారవేయగా మిగిలిన చెట్టుమొదళ్లూ ఇంకా పూర్తిగా చెరిగిపోలేదు.

అమాయకపు అడవిపువ్వులతో, పేరు తెలియని ఏవేవో

సోగమొక్కలతో, సెలయేళ్లతో, స్వచ్ఛమైన నల్లరాళ్ళతో ఉండే అడవిఅందాన్ని దుర్మార్గులు నాశనంచేస్తారు సంవత్సరానికోసారి చేరి! మహానుభావుడు నరుడు పాదం పెడితే చాలు పచ్చగడ్డి భగ్గుమంటుంది!

విద్యార్థులూ, శాస్త్రిగారూ శుభ్రమైన, విశాలమైన ఒక పణుకుమీద నడుస్తున్నారు. ఒక ఫర్లాంగుమేర ఒకటే నల్ల శానపురాయి తీర్చిదిద్దిన తారురోడ్డులా పరుచుకునిఉంది దాని కుడివైపున చూస్తే కళ్ళు తిరిగేటంత అగాధంలో - నిర్మలమైన నీటితో - కొండరాళ్లమీద గలగలమంటూ ఒక సెలయేరు పారుతోంది. ఉదయసూర్యకిరణాలు పడి కరిగి పారే బంగారపు నీరులా మెరుస్తోంది. నీటికి దగ్గరగా ఉన్న అడివిమొక్కలు గాలికి పూలతలలను కొద్దిగా కదుపుతున్నాయి. ఏ మూలనుంచో ప్రాతఃకాలపు చలిగాలితో అడవిమల్లెవాసన గుప్పుమంటోంది.

శాస్త్రిగారు చట్టున ఆగి అన్నారు— 'ఇలాంటి శాంత వాతావరణంలో — శీతల తరుచ్ఛాయల్లో మన మునీశ్వరులు వేదంపలికారు. ఉపనిషత్తులు గానంచేశారు. శాస్త్రాలు నిర్మించారు. శిష్యుల కుపదేశించారు. జాతిపుష్కలంగా బతికివున్న రోజులవి. ఇప్పుడా? హైముటేబిళ్లూ, చెమటమొహాలూ, కొయ్యబెంచీలూ, గుడిగుడిగుంచంపరీక్షలూ! "పులికడుపు చలిచీమల పుట్టయయ్యె" బాగా అన్నాడు మనకవి."

విద్యార్థులు పకపక నవ్వి ముందుకుసాగారు. ప్రదేశం సమతలంగా ఉంది. కొండవాగు దగ్గరనుంచి, అంతా ప్రకృతి మాత ఒడిలో పసిపిల్లల్లా మారిపోయారు.

అందులో ఎవ్వరికీ తాము బి. ఏ. చదువుతున్నామని గాని, పట్టణంలో— కాలేజీలో చూపే నాజూకుతనం మాటగాని జ్ఞాపకంలేదు.

వీరభద్రం షర్టువిప్పి బుజంమీద వేసుకుని నీటిదగ్గరికి దిగిపోతున్నాడు. కేశవరావు కోటు ఏదో చెట్టుకొమ్మకు తగిల్చి, రెండు పువ్వులు కోసి బూరా ఊదుతున్నాడు.

ప్రకాశం, సుబ్బారావు, నారాయణశర్మ ఇత్యాదులు పంచలు ఎగగట్టి తువాళ్లు తలకుచుట్టి అడవి కుంకుడు చెట్ల మీద ఆటలకు ఎగబడ్డారు. కామరాజు ఆయేటి యూనివెర్సిటీ పరీక్షలో ఫస్టుక్లాసు కోసం నీటివారలంట "సరస్వతీ ఆకు" నిమిత్తం 'ట్రై' చేస్తున్నాడు.

సమీపంలో చిన్న పురాతన శివాలయం ఉంది. శాస్త్రి గారు దానిలో విశేషాలు చూడడానికి వెళ్లారు ఎన్నాళ్ళనుంచో దానికి పూజా పురస్కారాలున్నట్టులేదు ముఖమండపంమీది రాతిపలకలు కూలుతున్నాయి.

మండపస్తంభంమీద నాగరిలిపిలో శాసనం కనపడ్డది. శాస్త్రిగారు ఎట్లాగైనా దాన్ని చదవడానికి ప్రయత్నించారు గాని ఎక్కడా కొరుకుపడలేదు.

శివరాత్రికి వచ్చిన యాత్రీకుల్లో ముఖ్యంగా స్త్రీభక్తులు అరటిపళ్లు పిసిగి నంది మూతికి రాయగా మిగిలిన చేతులను ఈ శాసనం మీద భక్తితో తుడుచుకోవడం మామూలు. అరటిపండు ముద్ద అక్షరాలమధ్య దూరి గడ్డకట్టి వాటి పోలిక ఏమీ తెలియ నివ్వడం లేదు.

"నిష్ఠదరిద్రులు — నానాకశ్మలం రాసి నిక్షేపంలాంటి శాసనం తగలబెట్టారు" అని శాస్త్రిగారు గొణుక్కుని దేవాలయం మెట్లమీద చదికిలపడి ఎదుట పారే వాగునూ, రంగురెక్కల్తో శ్రావ్యంగా రొదలు చేస్తూ ఎగిరే పక్షులనూ చూస్తున్నారు

ఇంతట్లో విద్యార్థులు అడవంతా తిరిగి చూడవలసిన చెట్లు చూసి, పుణకవలసిన పువ్వులు పుణికి, జారవలసిన బండలమీద జారి, కొరకవలసిన కాయలు కొరికి, దేవాలయందగ్గరికి చేరారు. మండపం సమీపిస్తూ ప్రకాశరావు ఆవేశపూరితంగా—

"ఏజోదు చిందెనో ఈ రక్తగంధమ్ము
విఠ్ఠలాలయ శిలావేదులందు"

అందుకున్నాడు. వెంటనే కేశవరావు—

"ఏవితంతువువైచెనో? 'రామబాణమ్ము'
తతశిలాతలిని ముద్రలు రహించు-"

సహాధ్యాయులు గొల్లు మన్నారు మేష్టారు లేచి "భేష్-బాగుందోయ్....మంచి పేరడీ! కవితావీధిలో చక్కని బతుకు తెరువు కనిపెట్టావు." అని కొండ వాగువైపు నడిచారు.

అంతా హాయిగా జల్లులాడుతూ స్నానాలుచేసి ఒడ్డున ఒక మర్రిచెట్టుకింద విశ్రమించి టీ సేవించి సిగరెట్లు వెలిగించారు. మధ్యాహ్నం ౧౧ దాటింది. లేచి తిరుగుప్రయాణసన్నాహం చేసి నెమ్మదిగా ఆటపాటలతో ౧౨ గంటలకు బస్‌స్టాండుకు చేరారు.

కాని—

వెళ్ళవలసిన బస్సు దాటిపోయింది.

* * *

ఎటు వెళ్ళడానికీ తోచలేదు. శృంగవరపుకోట అట్టే బస్తీగాదు, పల్లెటూరూ గాదు, అనాడు. ఒకవైపు అప్పుడే తోసుకువచ్చే బస్తీలక్షణాలూ, ఒకచెంప పూర్తిగా విడిచిపోని పల్లెటూరి చిహ్నాలూ కలిసి పెనగులాడుతున్నాయి, పట్నవాసపు పురోహితపుత్రుడి పిలకా, క్రాపూలాగ. అరవకాఫీశాలలో ఇంకా భోజనాల ఏర్పాటు చెయ్యలేదు. శాస్త్రిగారికి ఎటూ పాలుపోలేదు.

విద్యార్థులు స్టాండుపక్క పడివున్న పాతబస్సు కొయ్యసీట్లమీద చదికిలబడ్డారు. ఫోక్తు ఇరవయ్యో శంచరీప్రాణాలు!

అయిదునిమిషాలు అటూఇటూ చూసి వీరభద్రంఅన్నాడు- "మేష్టారూ, ఇక్కడికి రెండుమైళ్ల దూరంలో వెంకట్రమణపేట అని మావూరు ఉంది. భోజనాలు చేసి కాస్త రెస్టుతీసుగుని సాయంకాలం బస్సుకు వద్దాం"

మేష్టరుగారిది ఒక విచిత్రస్వభావం. గృహయజమానితో పరిచయం లేనిచోట ఆయనకు మంచినీళ్ళు వెళ్ళవు. కాని పిల్లలు బడలి ఉన్నారు. గత్యంతరం లేదు. ఒప్పుకున్నారు.

విద్యార్థులు పాతబస్సులోంచి ఒక్క దూకు దూకారు.

వీరభద్రంతండ్రి వెంకటావధాన్లుగారు పేటలో మాంచి సంపన్నగృహస్థు. పాతిక ముప్పైఎకరాల పొలం—యాభై వేల వడ్డీ వ్యవహారం సాగుతోంది. తూర్పుఇళ్ళ పంఛిణీలో కట్టిన పెద్ద లోగిలి.

మధ్యాహ్నం ఒంటిగంట సమీపం.

వెంకటావధాన్లగారి దేవతార్చనగంటఖంగునవినపడుతోంది.

శిష్యగణంతో అహోబలశాస్త్రిగారు అవధాన్లుగారి సావడిలో ప్రవేశించారు.

అప్పుడే ఎండ చురుకుతోంది. అందరి చొక్కాలూ తడిసి ముద్దయాయి.

వీరభద్రం ఒకసారి లోపలికి వెళ్ళివచ్చి "నాన్నగారి దేవతార్చన అయిపోయింది. మనదే ఆలస్యం మళ్లకట్టుకోవచ్చు" అని చెప్పి తలో పట్టుపంచా తెచ్చి ఇచ్చాడు.

మేష్టారు "స్నానం చెయ్యా" లన్నారు.

"గంగాళంలో తోడి సిద్ధంగా ఉన్నాయి పదండి"అన్నాడు వీరభద్రం.

చేతిసంచీలోంచి గళ్లలుంగీ తీసి కట్టుకుని ఒక తువాలు పైన వేసికొని శాస్త్రిగారు పెరటిలోకి వెడుతూండగా, అవధాన్లుగారు అప్పుడే దేవతార్చన ముగించి పెరటివసారాలోకి వచ్చి మేష్టారిని చూసి "ఈ తుర కెవడోయ్–"అన్న అగ్నిహోత్రావధాన్ల పోజులో విసురుగా వెళ్ళి మడిపీటమీద కూచున్నారు.

దేవతార్చనపీఠంనుంచి వచ్చే నీరాజనపు పొగా, అగరువత్తుల సువాసనా ఆ ప్రాంతమంతా నిండింది.

విశాలాక్షమ్మగారు పసుపు కుంకుమలతో, తలలోని మందారపూవుతో, అచ్చు పార్వతీదేవిలా వచ్చి వడ్డించారు.

అంతా భోజనాలు చేస్తున్నారు.

అవధాన్లుగారు ఒకటిరెండు కబళాలు పప్పూ అన్నమూ ఘుమ ఘుమలాడే పులుసు అనుపానంతో పుచ్చుకొని కుశలప్రశ్నవతుగా అన్నారు——"బాబూ–మనయింటి పేరు.... కందర్పవారనిగదూ ....

అన్నారు .... అయితే .... గోదావరిజిల్లా కంతటికీ పేరుమోసిన కందర్ప వీరావధాన్లుగారు తమకు...."

"తాతగారు"

"అలా చెప్పండి-"కమండలమంత రాగిచెంబు మండమీద పెట్టుకుని గడగడ మంచితీర్థం పుచ్చుకుని దించి "ఆమహానుభావుడు క్రమాంతస్వాధ్యాయి. శ్రౌతస్మార్తాల్లో నిధి. గొప్ప కుటుంబంలో పుట్టారు....బాబూ"

"కాని-ఆచదువులు, ఆబ్రాహ్మణత్వం ఏవండీ ఇప్పుడూ?"

"మాది ...చిత్తగించారా .. గొప్పశిష్ట కుటుంబమండి— మాముత్తాత బ్రహ్మవధాన్లుగారంటే ఈపట్టీకి అపరఆపస్తంబులని వాడుక. వేదశాస్త్రాలు జిహ్వాగ్రమందు తాండవించేవిట. నిరతాగ్నిహోత్రి-అట్లాంటి వంశంలో పుట్టి .. మానిర్భాగ్యుడు.... చూశారా ..... మొహాన్ని బొట్టేనా లేకుండా, గూడకట్లూ సిగరెట్లూ తురకవేషాలూ,....ఏంచెప్పం? లోకమంతా బ్రహ్మసమాధిగాళ్లతో నిండిపోతోంది"

"..............."

శాస్త్రిగారికి వెన్నులో పొడిచినట్లయింది.

వీరభద్రం తల ఒంచుగున్నాడు.

కేశవరావుకళ్లు చిరచిరలాడాయి. తగిన దెబ్బ తియ్యాలని నిశ్చయించాడు.

విశాలాక్షమ్మగారు మజ్జిగ వడ్డిస్తూ "ఎండబడలికచేత గాబోలు మేష్టారికి ఏమీ సయించలే"దన్నారు.

భోజనాలు పూర్తిచేసి లేచి శాస్త్రిగారూ, శిష్యులూ, సావడిలో పాలగచ్చుమీద విశ్రమించారు.

వీరభద్రం ఏదో పనిమీద ఊళ్లోకి వెళ్ళాడు.

*　　*　　*

కొంతసేపటికి అవధాన్లుగారు తడిఅంగాస్త్రం భుజంమీద ఉంచుకొని మడి ఉట్టిపడే వేషంతో సావిట్లోకి వచ్చారు.

పిల్లల్లో ఏవో గుసగుసలు ప్రారంభమయాయి. కేశవరావు ఏదో ప్లాన్ చేసినట్టు పిల్లల సర్దుబాటువల్ల తెలుస్తోంది

అవధాన్లుగారు వారికి ఎదురుగా కూర్చుని అన్నారు— "బాబూ, మీరంతా కాలేజీలో చదువుకుంటూన్నవారేనా — మావాడూ, మీరూ ఒకక్లాసా?......" ఇత్యాదిగా కొన్ని ప్రశ్నలు నడిచాక మళ్లా అన్నారు — "అయితే మీకు .... కాలేజీలో ఏమేం చెబుతారు—ఏవో కొత్తశాస్త్రాలు చెబుతున్నారంటాడు మావాడు...."

శాస్త్రిగారు వీరభద్రం తెచ్చివేసిన పరుపుచుట్టను ఆనుకుని పరధ్యానంగా విశ్రమిస్తున్నారు. మాగన్నుగా ఉంది.

ప్రకాశరావు అందుకున్నాడు — "చరిత్ర, భూగోళం, గణితశాస్త్రం మొదలైనవేవో చెబుతారు. దాని కేమిగానీండి- మా కేశవరావుదగ్గర ఒక కొత్తవిద్య ఉంది. అది మీరు ముఖ్యంగా చూడదగ్గది. ఏమిటంటే, అతడు స్పిరిట్సుతో మాట లాడుతాడు. అనగా-గతించి స్వర్గాన ఉన్న మన పితృదేవతలను ఆహ్వానించి వారి అభిప్రాయాలూ, అభిరుచులు అన్నీ తెలుసు

కోవడం. బతికిఉన్నవారితోలాగే ఇష్టాగోష్ఠి జరపడం. ఈప్రజ్ఞతో మావాడు చాలామందిని వినోదింప జేస్తూంటాడు. దాంట్లో మావాడిది కొత్త తరహా."

అవధాన్లుగారు ఇంతకుముందు ఎప్పుడూ ఈ సంగతి వినలేదు. అత్యాశ్చర్యం కలిగింది. అదేదో ఎట్లా ఐనా చూడా లనిపించింది.

"ఈ ఇంగ్లీషు చదువులవల్ల ఎంతటి వింత సంగతులు వింటున్నాం!—బాబూ అట్లా మాట్లాడడానికి ఏదో ఒక వేళ అని ఉంటుంది గాబోలు" అన్నారు.

ప్రకాశరావు "అబ్బే—అక్కర్లేదండి—మా వాడు ఎప్పుడు బడితే అప్పుడు ఆవహింపజెయ్యగలడు. మీ పెద్దల నెవరినైనా ఆవహించి చూస్తారా?....పేరు చెప్పండి" అన్నాడు.

"ఐతే—మా ప్రపితామహులు బ్రహ్మావధానులుగారితోటే మాటాడాలని కుతూహలంగా ఉంది" అన్నారు అవధానులుగారు స్తిమితంగా-కూర్చుని.

ప్రకాశరావు 'కేశవరావ్' అన్నాడు. అతడు ముందుకువచ్చి పద్మాసనంమీద కూచున్నాడు. సీరియస్‌గా. మెస్మరైజ్‌చేస్తూన్నట్టు అతని ముఖంమీద మూడుసార్లు చెయ్యి తిప్పి ప్రకాశరావు అన్నాడు— "బాబుగారూ, పితృదేవతలను ఆహ్వానిస్తున్నాడు. వారు మనకంటె పెద్దలు గనక ఏమన్నా అపార్థం చేసుగో కూడదు. మధ్యగా కదిలితే మిమ్మల్నీ, మమ్మల్నీగూడా శపించి చంపేస్తారు. పైని తమచిత్తం"

"అబ్బేబ్బే—ఎంతమాట! విద్య చూడాలనే కుతూహలం... కానీండి" అన్నారు అవధాన్లుగారు

కేశవరావు ధ్యాననిమీలితనేత్రుడై మూడు ఊగులు ఊగి మాటాడబోతున్నాడు. పిల్లలు ముసిముసినవ్వుల్తో పరికిస్తున్నారు

కేశవరావు ఆవేశంలో అన్నాడు—

"అబ్బా— ఎన్నాళ్ళకు మళ్లా మానవలోకానికి రావలసి వచ్చింది .... అంతా మారిపోయింది .... ఒక్కడూ నిజమైన శ్రోత్రియ బ్రాహ్మడు కనిపించడంలేదు. మా కుటుంబ పరిస్థితి ఎలా ఉందో—ఎవరయ్యా—నన్నిక్కడికి ఆహ్వానించింది?"

అవధాన్లుగారి ఆశ్చర్యానికి మేరలేదు. "తాతగారూ.... నేను వెంకటావధాన్లను...."అన్నారు.

"వెంకన్నా....ఎన్నాళ్ళకు చూశానురా మళ్లా నిన్ను....... ఎంత ప్రయోజకుడివయావు!—ఎన్ని భూములు సంపాదించావు ఎంతడబ్బు నిలవచేశావు! గొప్ప 'గృహస్తు'వనిపించుకున్నావు....'

అవధాన్లుగారి ముఖం వికసిస్తోంది.

"కాని మాకడుపున బుట్టి ఇంత నిర్భాగ్యుడి వైపోతా వనుకోలేదు."

అవధాన్లుగారు ఉలిక్కిపడి చూశారు.

"ఉపనయనం అయినవెంటనే 'స్వాధ్యాయా న్మాప్రమదః' అన్న వేదప్రమాణంగా' వేదం చెప్పుకున్నావురా" (కేశవరావు రెండోభాష సంస్కృతం.)

ఈ ఉపనిషద్వాక్యం ఉచ్చరించేసరికి అవధాన్లుగారి ముచ్చెమటలూ పట్టాయి.

"మానాడు యెనభై రెండుపన్నాలూ కానివాణ్ణి పంక్తిబాహ్యుడుగా చూసేవాళ్లంరా. 'యావజ్జీవం హోష్యామి' అని ప్రమాణంచేసి ఒకనాడైనా అగ్నిహోత్రంచేసిన పాపానపోయావు—తద్దినంనాడు ప్రాయశ్చిత్తంతోతప్ప? ఇప్పుడు నువ్వీప్రాంతానికి ఒకసనాతనధర్మ ప్రతినిధివిట గదూ బాబూ? సనాతనధర్మమంటే ఏమిటో నీకేగాదు ఈచుట్టూ పదిమైళ్ళలో ఎవరికైనా తెలుసునూ? అజ్ఞానులదగ్గిర మీరు ఘనులు- తలనున్నగాగొరిగించి పిలకపెట్టడంతోటే సనాతన మతం సిద్ధిస్తే సనాతన మతస్థుడు కానివాడెవడ్రా? 'దేవపితృ కార్యాభ్యాం నప్రమదితవ్యమ్' అని శ్రుతి ఘోషిస్తూఉంటే— కోర్టు వ్యవహారాలమీద ఉండే శ్రద్ధ నీకు ఒకనాడేనా పితృకార్యం మీద ఉందా నాయనా? బ్రాహ్మడికి వడ్డీవ్యాపారం ఏమిట్రా బాబూ? కుశీదవృత్తి సర్వశాస్త్రనిషిద్ధం కాదుట్రా? — ఇంత శ్రోత్రియకుటుంబంలోపుట్టి నీవు చెడడమే కాకుండా కుర్రకుంకకు హూణవిద్య చెప్పిస్తున్నావూ?—అవున్లే, నీకులేని బ్రాహ్మణ్యం వాడికెలా వస్తుంది? నీ కొడుకు వాడూ! ఇంతకూ నిన్నన వలసిన పనేముంది-అంతా కలియుగం-కలియుగం!"

మెల్లగా కేశవరావు కళ్లువిప్పి చూశాడు. అవధాన్లగారి మొహాన నెత్తురులేదు, ఆయన రుసరుస లాడుతూ దిగ్గునలేచి ఏవైపూ చూడకుండా ఇంట్లోకి వెళ్ళిపోగానే విద్యార్థులంతా కేశవరావుమీద పడి ఒకటే నవ్వు!

“మేష్టారూ, సామాను సర్దమన్నారా” అన్నాడు సవినయంగా కేశవరావు, శాస్త్రిగారు ఉక్కిరి బిక్కిరిగా నవ్వుతూ ‘‘చాల్లేవోయ్ — ముసలాయనమీద ఎంత కసి తీర్చుకున్నావ్!’’ అన్నారు చేతిసంచీ పుచ్చుకులేస్తూ.

వీరభద్రం ఒచ్చి ఈ హాసకోలాహలానికి తెల్లబోయి నిలుచుండగా శాస్త్రిగారు ‘లేవండి, బస్సుటై మవుతోంది’ అని ప్రయాణపుతొందర హెచ్చించారు.